

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 และ 28 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยเน้นในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ และหลักสูตรที่จัดทำขึ้นจะต้องมีลักษณะ หลากหลาย ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพซึ่งมีสาระที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 15)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 9 และ 39 มีการกระจายอำนาจบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและการปกครองส่วนท้องถิ่นและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 6) ทำให้สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพของปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการระดมทรัพยากรทั้งของสถานศึกษา และชุมชนมาใช้อย่างคุ้มค่า เต็มตามศักยภาพ ในระยะเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรดังกล่าว ย่อมส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรทางศึกษาทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับองค์กร (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537 : 205)

ดังนั้นในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน การปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัด ประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดจนเอกสารหลักฐานการศึกษาต่าง ๆ และประเมินผลการจัดทำ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบ ปัญหาในการบริหารจัดการหลักสูตร ได้แก่ครูเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการศึกษาไม่ชัดเจน ครูขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เวลาในการจัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ และบุคลากรมีภาระมาก ความช่วยเหลือสูงสุดคือ คำแนะนำและการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณวัสดุ ครุภัณฑ์ และเทคโนโลยี ตลอดจนเอกสารความรู้ และคู่มือต่าง ๆ (กรมวิชาการ. 2545 : 98) นอกจากนั้นสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยังได้ศึกษาความพร้อมของโรงเรียนในการใช้หลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวด ครูผู้สอน ระบุว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบเกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ และความไม่ชัดเจนในกระบวนการจัดทำหลักสูตร การวัดและประเมินผล ไม่มั่นใจว่าหลักสูตรที่จัดทำไปแล้วมีประสิทธิภาพหรือไม่ ระยะเวลาสั้นเกินไป และระยะเวลาในการเตรียมการไม่เพียงพอ และงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2545 : บทคัดย่อ)

ในการบริหารหลักสูตรนั้น ยังมีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน ดังที่ ฉลอง พงษ์นราทร (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า ครู – อาจารย์โรงเรียนโดยส่วนรวมและจำแนกตามขนาดโรงเรียน มีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียน และครู – อาจารย์โรงเรียนขนาดต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา แตกต่างกัน โดยครู – อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีปัญหาด้านการจัดพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นมากกว่า ครู – อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดเล็ก และครู – อาจารย์โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กมีปัญหาด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา ด้านการจัดทำเพิ่มผลงานระเบียบสะสมและด้านการตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาและการรายงานผล มากกว่าครู – อาจารย์ โรงเรียนขนาดกลางและประวิทย์ กาศา (2541 : บทคัดย่อ) ยังได้ศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า มีระดับปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา มากกว่าครูผู้สอน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวนทั้งสิ้น 220 โรงเรียน ครู 2,667 คน และนักเรียน 60,315 คน จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีนโยบายการติดตามผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาในสังกัด ยังพบว่า บุคลากรในสังกัดยังมีปัญหาในการบริหารจัดการหลักสูตร อยู่ในระดับมาก เช่น ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา แนวดำเนินการของหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตรแกนกลางสู่การปฏิบัติ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3. 2547 : 12)

จากสภาพและปัญหาที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 เพื่อทราบข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ในการนำไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา และเป็นการส่งเสริมสนับสนุน ให้สถานศึกษา ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ให้สามารถบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน เกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3
3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่มีขนาดต่างกัน
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ตามการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกรมวิชาการ 7 ภารกิจ ดังนี้

(กรมวิชาการ. 2544 : 4)

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครุมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแตกต่างกัน
2. โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีสภาพการบริหารจัดการหลักสูตร ของสถานศึกษาแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 3 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 2,205 คน จาก 220 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 220 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,985 คน แยกเป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 48 คน ขนาดกลาง จำนวน 125 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 47 คน ครูผู้สอน โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 443 คน ขนาดกลาง จำนวน 1,347 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 195 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 42 คน ขนาดกลาง จำนวน 95 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 42 คน ครูผู้สอน โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 207 คน ขนาดกลาง จำนวน 299 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 129 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 814 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ

2.1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครูผู้สอน

2.1.2 ขนาดของสถานศึกษา

- 1) ขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 451 คน ขึ้นไป
- 2) ขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 121-450 คน

3) ขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกรมวิชาการ 7 ภารกิจ ตามที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หมายถึง หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ที่ได้จัดทำขึ้นตามความในมาตรา 27 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติพุทธศักราช 2542

2. หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษา ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเป็นของตนเอง ด้วยความร่วมมือของบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้านที่ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งหมด ประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน

3. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามกรอบแนวการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ภารกิจ ดังนี้

3.1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา หมายถึง การสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาการจัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตร

3.2 การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รวมทั้งสาระการเรียนรู้รายปีและรายภาค การจัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการเรียนรู้ และแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกำหนดสื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการบริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

3.3 กำหนดแผนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการ กิจกรรมการเรียนรู้ การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) หมายถึง การประเมินคุณภาพในสถานศึกษา การประเมินคุณภาพสถานศึกษาจากองค์กรภายนอก และสถานศึกษา รายงานผลการเรียนรู้ต่อชุมชนเป็นประจำปี (ปี/ภาค)

3.5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล หมายถึง คณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา แผนงาน/งาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับในสถานศึกษา เอกสารหลักฐานการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตร ระบบการกำกับติดตามและประเมินผล และรายงานการนิเทศ

3.6 การสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำรายงานผลการใช้หลักสูตรและรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นประจำ

3.7 การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษานำผลการดำเนินงานรวมทั้งปัญหา/ข้อเสนอแนะ มาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และสถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร โดยการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาในปีต่อไป

4. สถานภาพ หมายถึง สถานะของผู้ดำรงตำแหน่ง หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาแบ่งเป็น 2 สถานภาพ ได้แก่

4.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รักษาราชการแทนผู้บริหารสถานศึกษาที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของรัฐและเอกชน

4.2 ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้าน การเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

5. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 จำแนกตามขนาด ได้ดังนี้

5.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา

5.2 สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน

5.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อมูลและสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องของสถานศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา และพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY